Antep'in Sakini

CERÎR B. ABDULLAH

Radiyallahu Anhu

إِذَا أَتَاكُمْ كَرِيمُ قَوْمٍ
فَأَكْرِمُوهُ

Cerir b. Abdullah,Müslüman olmak için geldiğinde, Efendimiz cübbesini onun oturması için yere serdi ve dedi ki:
"Size bir kavmin efendisi geldiği zaman ona ikram edin."

(İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 266)

"Müslüman olduktan sonra ne zaman Efendimiz'in (sas) yanına girmek istesem, beni asla reddetmemiş, beni gördüğünde her zaman yüzüme gülmüş ve sevinerek beni karşılamıştır."

Cerîr b. Abdullah (ra)

(Buhârî, *Cihad*, 160)

Adı	Cerîr b. Abdullah
Anlamı	İp, halat, yular
Künyesi	Ebû Amr/ *Amr'ın babası*
Lakabı	Yusuf Hazihi'l-Ümme/*Ümmetin Yusuf'u*
Baba Adı	Abdullah b. Câbir
Anne Adı	Tespit edilemedi.
Kabilesi	Becileoğulları/Yemen
Doğum Yeri	Yemen
Doğum Yılı	Tespit edilemedi.
İslam'a Girişi	Hicretin 10. yılı
Sohbet Süresi	1 yıl
Rivayeti	100
Savaşları	İrtidat seferleri, Nuhayle, Cerûre, Cezire fetihleri, vs.
Görevleri	Hemadan ve Kûfe valiliği
Vefat Yeri	Karkisiye/Karkamış/Gaziantep
Vefat Yılı	Hicrî, 51/ Miladî, 671
Vefat Yaşı	Tespit edilemedi.

Antep'in Sakini
CERÎR B. ABDULLAH
(Radiyallahu Anhu)

Cerîr b. Abdullah ve Antep

82 İl 82 Sahâbî projemizin 4. programında bizleri Antep gibi güzel bir vilayetimizde toplayan Rabbimize hamdolsun. Tüm güzellikler O'ndan, tüm nimetler O'ndan, tüm hamdler O'na, tüm eksiklik ve noksanlıklar bizlerden, bizlerin nefislerinden... Gaziantep gibi güzel bir şehrimizde, Cerîr b. Abdullah gibi güzel bir sahâbîye misafir olmanın ayrı bir tadı ve heyecanı var. Rabbim şimdiden hepimizi Cerîr b. Abdullah'ın hayatından nasiplendirsin, o güzel insanın ve onun gibi sahâbîlerin bu topraklara ektikleri iman tohumlarından hepimizi istifade ettirsin.

Neden Antep'te Cerîr b. Abdullah seçildi? Çünkü bu büyük komutan Antep'in sakinidir. Bu topraklarda meskûn ve medfundur. Şu an kabrini bilmiyoruz; ama inşallah bugün onun adına kurulan bu meclis belki de böyle bir hayra vesile olacak ve onun kabrinin yeri konusunda da bazı araştırmaların yapılmasına vesile olacaktır.

Sahâbe Kaynaklarında Cerîr b. Abdullah

Kur'ân'ın yetiştirdiği cemaat olan sahâbe nesli, dinin intikal ve muhafazası için seçilmiş bir topluluktur. Bugün din adına biz neyi konuşuyorsak, hepsinin altında o rıza makamını elde etmiş nesil olan sahâbe vardır. Hal böyle olunca hemen ikinci nesil olan tabiîn nesli ile birlikte sahâbenin tespiti, hayatlarının kayıt altına alınma çabası ortaya konmuştur. Bu çabalar, tabakât ve ensab kitaplarının konusu olmuştur. Bugün kütüphanelerimizde

sayıları onlarla ifade edilen böyle hacimli kitaplar elhamdullilah vardır. Bize Ashâb-ı Kirâm'ı anlatan eserlerin başında şunlar gelir:

1- İbn Hacer'in *el-İsâbe*'si,

2- İbn Abdilberr'in *el-İstiâb*'ı

3- İbnü'l-Esîr'in *Usdü'l-Ğâbe*'si

4- İbn Sa'd'ın *Tabakât*'ı

Bu dört eserde bugün hayatını öğrenmeye çalışacağımız Cerîr b. Abdullah'ın hayatına dair önemli bilgiler yer alır. Bu eserlerden ilk ikisinin verdiği bilgi şudur: Hz. Ali'nin hilafet günlerinde o günkü adı ile Karkisiye, bugünkü adı ile Karkamış olan ilçeye gelmiş, orada inzivaya çekilmiş hicrî 51, miladî 671 yılında orada yani *Karkamış*'da vefat etmiştir.[1] İbn Esîr vefat tarihi konusunda aynı tarihi söylesede onun Kûfe'de Kûfe'ye yakın Safrâ denen belde de vefat ettiğini belirtmektedir.[2] İbn Sa'd ise, vefatına kadar el-Cezire bölgesinde yaşadığını ve yine bu bölgede vefat ettiğini söylemektedir. [3] Eğer İbn Hacer de ve İbn Abdilberr de -ki bu ikisi dikkate alınmayacak kaynaklar değildir- Cerîr b. Abdullah'ın vefat yeri olarak bu toprakları gösteriyorsa bu önemli bir bilgidir ve gerçekten araştırmaya değerdir.

Bugün birçok yerde sahâbî kabri diye iddia edilen kabirler vardır. Bazı yerlerde dile getirilen kabirlerin isimleri bile kaynaklarımızda yer almamaktadır. Gaziantep'te de var böyle kabirler; yine burada Hz. Ukkaşe'ye nispet edilen bir kabir daha var; gerçi biz Hz. Ukkaşe'yi Maraş'ta anlatacağımız için burada ona hiç girmeyelim. Ancak kaynak niteliğindeki eserlerimiz olan İbn Hacer ve İbn Abdilberr, Cerîr b. Abdullah için böyle önemli bir bilgiyi bize verirler. Hatta tek verdikleri isim Cerîr b. Abdullah da değildir. Yine İbn Hacer'in üzerinden konuşursak; Asr-ı Saâdet'in kâtiplerinden biri olan ve Efendimiz'in (sas) kutlu lisanından bize birkaç hadis rivayet eden Hanzala b. er-Rebî de Karkisiye'de vefat etmiştir.[4] Kendisi büyük bir komutan olan ve Efendimiz'den sonra dört halife devrinde hemen hemen tüm savaşlara

[1] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 266; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, I, 309.
[2] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, I, 531.
[3] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 298.
[4] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 408.

katılan Hâris b. Yezid el-Âmiri de Karkisiye, yani Karkamış'ta vefat etmiştir.[5] Kim bilir daha derin araştırmalar yapılsa neler ortaya çıkacaktır.

Efendimiz (sas) Tirmizî'de geçen bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: **"Ashâbımdan biri bir belde de vefat ederse, kıyamet günü onlar için bir komutan ve aydınlık saçan bir rehber olarak diriltilir."** [6]

Bu nebevî müjdeye nail olmak istemez misiniz? İster misiniz Cerîr b. Abdullah'ın, Hanzala b. er-Rabi'nin, Hâris b. Yezid el-Amiri'nin ve daha adını bilmediğimiz nice yiğit sahâbîlerin arkasında yürüyüp haşir meydanına gitmeyi?... Kim istemez değil mi? Ama o dehşetli günde onların arkasından yürümek herkese nasip olmayacak; kim bu dünyada onların yolunda yürüdü ise, kim Allah ve Resûlü'nün gösterdiği gibi kulluk adına vazifelerini yerine getirdi ise ancak onlara nasip olacak; Allah o nasipli kullardan eylesin bizleri inşallah...

Gaziantep'e Nasip Olan Bereket

Bir beldeye iman tohumunu eken sahâbî olursa; Allah o beldeye farklı bir bereket ihsan ediyor. Bakın Gazintep'e bu bereketin izini çok rahat bir biçimde görürsünüz. Bu bereketi fark etmemiz için nazarlarınıza üç isim vermek istiyorum:

1- Bu toprakların medar-ı iftiharı olan kütüphanelerimizin baş ucu kitaplarından biri hiç şüphesiz Buhârî'nin iki büyük şerhinden biri *Umdetü'l-Kâri*'nin müellifi Bedreddin Aynî'dir (v. 855/1451); o büyük fakih, tarihçi, hadis ve dil alimi Anteplidir. Onun tek eseri *Umdetü'l-Kâri* de değildir; 10'u aşkın birbirinden çok kıymetli eserleri var da tek eseri *Umdetü'l-Kâri* olsa bile ona salih amel olarak, bize iftihar olarak yeter... [7]

2- Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşamış olan Muhammed eş-Şeybani'nin *Siyerü'l-Kebîr*'inin şerhini ve tercümesini yapan Mehmed Münîp Ayıntâbî (v.1239/1823) de nispetinden anlaşılacağı gibi Antep'lidir.[8]

[5] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 336.
[6] Tirmizî, *Menâkıb*, 132.
[7] Bkz. Ali Osman Koçkuzu, "Bedreddîn Aynî" *DİA*, IV, 271-272.
[8] Bkz. Ahmet Özel, "Mehmet Münîp Ayıntâbî" *DİA*, IV, 245-246.

3- Yine Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşamış büyük bir dil âlimi ve tarihçi olan Mütercim Âsım Efendi (v.1235/1819) de buralıdır. Onun *Kamus-u Türkî* ve *Siyer-i Halebî*'nin tercümesi çok mühimdir. [9]

Gaziantep'in yetiştirdiği alim, mütefekkir ve önemli simaları elbette bu isimlerden ibaret değildir. Böyle bir bereket nereden kaynaklanıyor dersiniz?Bu bereket bu topraklara imanın tohumunu eken sahâbenin meyvesidir. Unutmayınız ki: Sahâbe nübüvvet ağacının meyveleri; sonradan gelen tüm alimlerimiz ise sahâbenin ektiği iman tohumunun mahsulü, meyveleridir.

Bu bilgiler ışığında gelin Antep'in sakini olan büyük komutan, güzel insan, farklı bir sima olan Cerîr b. Abdullah'ın hayat defterinin sayfalarını şöyle bir çevirelim. Bakalım yanı başında Antep'de Cerîr b. Abdullah demek bize neler söyleyecek, bize neler öğretecek...

Ümmetin Yusuf'u

Aslen Yemenli olan Cerîr b. Abdullah, Yemen'in en meşhur kabilelerinden biri olan Becile kabilesinin reisidir. Bundan dolayı onun nispeti el-Becelî'dir.[10] Doğum tarihi hakkında elimizde bir bilgi yoktur; onun Müslüman olmadan önceki hayatı hakkında da ne yazık ki çok şey bilemiyoruz. Onun İslâm öncesi hayatı hakkında tek bildiğimiz şey, kavminin ileri gelenlerinden, efendilerinden biri olmasıdır. Bildiğimiz bir şey daha var; gençlik yıllarında Yemen'de Yahudi bir tüccar ile karşılaştığı, bu tüccar ile Hz. Musa ve Tevrat hakkında sohbet ettiği, sohbetin bir yerinde sözün beklenen son peygambere geldiği rivayet edilir.[11] O günden sonra yüreğine düşen bu tohumun peşine düşer, gelecek son Nebi'nin ayak izlerini arar ve o Nebi'nin o günlerde *Medine*'de olduğunun haberini alır. Cerîr b. Abdullah daha *Medine*'ye gelmeden *Yemen* ve civar yerlerden Müslüman olanları bulur, onlardan İslâm ve onun peygamberi hakkında bilgiler alır; her öğrendiği şey de aşkını ve özlemini daha da ziyadeleştirir. Artık daha fazla dayanamaz, hicretin 10. yılı Ramazan ayında, kabilesinden 150 kişiyi de alarak Medine'ye doğru

[9] Bkz. Mustafa S. Kaçalin, "Mütercim Âsım Efendi", *DİA*, XXXII, 202-203.
[10] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 282.
[11] Fayda, Mustafa Fayda, "Cerîr b. Abdullah", *DİA*, VII, 410.

yola çıkar. Onun gelişini bir şekilde haber alan Efendimiz (sas) bir öğle vakti mescidinde insanlara sohbet ederken şöyle bir müjde verir: **"Birazdan şu kapıdan Yemenli olan ve hayır üzere bulunan biri gelecektir. Onun yüzünde meleğin alameti vardır."**[12] Yani o da melekleşerek gezenlerdendir. Ashâb, bu sözleri duyunca merak ettiler, 'acaba gelecek olan şahıs kimdir?' diye... Gelecek olan zat nasıl biri ki Efendimiz (sas) böyle bir şey desin onun hakkında? Buradan sonrasını bizzat Cerîr b. Abdullah'tan dinleyelim: "Medine'ye varınca tozlu elbiselerle Efendimiz'in (sas) huzuruna gitmek istemedim. Gidip elbiselerimi değiştirdim. O halde Mescid'e yöneldim. Kapıdan içeriye girer girmez bütün cemaat dönüp bana baktı. O ara Efendimiz (sas) onlarla sohbet ediyordu. Çok rahatsız oldum hem insanların bir anda bana bakmasından hem de sohbetin havasını bozduğumdan... Hemen bir köşeye oturdum, Efendimiz'i (sas) dinlemeye başladım. Ama mescittekiler beni birbirlerine işaret ediyorlar, göz uçları ile bana bakıyorlardı. Yanımda oturan zata sessizce dedim ki: "Bu insanlar niçin bana böyle bakıyorlar?" O zat dedi ki: "Resûlullah sen gelmeden önce senin geleceğini söyledi ve seni çok güzel bir şekilde bize anlattı." O zat bunu söyleyince sevinçten ne yapacağımı şaşırdım ve hemen orada Allah'a hamd ettim. Biraz sonra Efendimiz (sas) sohbetini bitirdi ve bana doğru yürüdü. Ben de hemen ona doğru yürüdüm. Bana dedi ki: **'Ey Cerîr! Neden buralara geldin?'** -Efendimiz'in (sas) bu hitabından onu tanıdığını ya da onun hakkında daha önce bilgiler almış olduğunu anlıyoruz.- Dedim ki: "Ya Resûlullah! Huzurunuzda iman etmeye, Müslüman olmaya ve biat etmeye geldim. Söyle ya Resûlullah! Hangi şartı söylersen söyle ben razıyım, neye dersen ona biat ederim." Bunun üzerine Efendimiz (sas) dedi ki: **"Allah'tan başka ilah bulunmadığına, benim Allah'ın Resûlü olduğuma, hiçbir şeyi ortak koşmaksızın Allah'a ibadet edeceğine, namazı dosdoğru kılacağına, oruç tutacağına, Müslümanlara yardım edeceğine, başında Habeşli bir köle dahi olsa ona itaat edeceğine, müşriklerden kesinkes ayrılacağına biat edeceksin."** Ben de: "Olur ya Resûlullah!" dedim. Elini uzattı, ben de elimi onun elinin üzerine koyarak biat ettim. Daha sonra benimle beraber olanlar da birer birer gelip orada biat ettiler."[13]

[12] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 283.
[13] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 283; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, I, 531.

Cerîr b. Abdullah, Müslüman olduktan sonra bir müddet Medine'de kaldı. Çok yakışıklı ve güzel biri idi. Hz. Ömer ne zaman onu görse: *"Ümmetin Yusuf'u"* derdi. [14] Çünkü Hz. Yusuf gibi insanları etkileyen bir güzellikte idi. Bu suret-i cemale bir de siret-i cemal olan ahlak eklenince, kısa zamanda onu Medine'de tanımayan kalmamıştı, tanıyan da sevmeye başlamıştı.

Efendimiz'in (sas) lisanı ile: **"Konuşan değil, konuşturulandır"**[15] dediği Hz. Ömer'in, Cerîr b. Abdullah'ı *"Ümmetin Yusuf'u"* diye isimlendirmesi çok manidardır. Bu isimlendirmenin tek kaynağı güzellik olamaz. Yusuf'u Yusuf yapan ne ise, kıyamete kadar Yusuf'a benzetilecek olanların da özelliği o olmalıdır. Neydi Yusuf'u Yusuf yapan? Allah vergisi bir güzellik, iradenin hakkını vererek Züleyhalara dur diyebilen bir iffet... Yani cemal ve iffet... İşte her kim bu ikisinin hakkını verirse, hangi çağda yaşarsa yaşasın, adı ne olursa olsun, hatta cinsiyeti ne olursa olsun; Allah'ın izni ile o Yusuf'tur, o çağın Yusuf'udur. İşte Cerîr b. Abdullah böyle biri idi. Cemal ve iffet noktasında insanları kendisine hayran bırakan bir sahâbî idi.

Efendimiz de (sas) sonradan bu halkaya dahil olan Cerîr b. Abdullah'ı çok sevmiş, çoğu zaman yanında oturtmuş ve ona başkalarının da saygı göstermesini istemiştir.

Cerîr b. Abdullah, Efendimiz'den nasıl bir karşılık gördüğüne dair şöyle der: "Müslüman olduktan sonra ne zaman Efendimiz'in yanına girmek istesem, beni asla reddetmemiş, beni gördüğünde her zaman yüzüme gülmüş ve sevinerek beni karşılamıştır." [16] Gerçekten de böyledir; Efendimiz (sas) ile Cerîr b. Abdullah'ın hatıralarına baktığınız zaman bunu hemen göreceksinizdir.

Hz. Peygamber ile Bazı Hatıraları

Bir gün Efendimiz (sas) mescidin bir köşesinde serili bir hasırın üzerinde sahâbe ile sohbet ediyordu. Ashâb halka yapmış Efendimiz'in (sas)

[14] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 266; İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 290.
[15] Buhârî, *Fezâilu'l-Ashâb*, 6.
[16] Buhârî, *Cihad*, 160; İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 266.

etrafında, âdeta dünyadan bağlarını koparmış, başlarında bir kuş varmış hassasiyetinde Efendimiz'i (sas) dinliyorlardı. Tam o esnada Cerîr b. Abdullah içeriye giriyor; kimseler onun geldiğini fark etmiyor; fark eden de sohbetin etkisi ile pek oralı olmuyor. Cerîr b. Abdullah yaklaşıyor oraya ama oturacak yer bulamıyordu. Onun gelişini gören Efendimiz (sas) anında cübbesini çıkarıyor, Cerîr'e uzatıyor: "**Bunun üzerine otur**" diyordu. Cerîr b. Abdullah, Efendimiz'in (sas) cübbesini alıyor, katlıyor, öpüyor ve diyor ki: "Ya Resûlullah! Senin bana ikram ettiğin gibi Allah da sana kat kat ikram etsin, ben onun üzerine oturamam!" Efendimiz (sas) o anda sahâbeye dönüp diyor ki: "**Bir kavmin efendisi size geldiği zaman ona ikram edin.**" Anında sahâbe yaptığı yanlışı fark ediyor ve hemen Cerîr b. Abdullah'a yer vermek için harekete geçiyorlardı. [17]

Bu rivayet üzerinden önemli bir mesaj alıyoruz. Efendimiz (sas) kendisi için asla özel bir ihtiram istemez, kendisi için ayağa kalkılmasını da beklemez, bir meclise girdiğinde neresi boş ise oraya oturur; ama eğer gelen biri kavminin ileri geleni ise ona saygı gösterilmesini, hürmette kusur edilmemesini isterdi. Bunu ensârın efendisi Sa'd b Muaz için istemiştir ve bunu *Yemen*'in efendisi Cerîr b. Abdullah için istemiştir. İşte burada Cerîr b. Abdullah için de aynısını yapıyor ve bu konuda sahâbeyi uyarıyordu. Biz bu rivayet üzerinden bile Cerîr b. Abdullah'ın, Efendimiz (sas) yanında nasıl bir değeri olduğunu anlayabiliriz.

Efendimiz'in (sas) Cerîr b. Abdullah'a biçtiği bir rolü daha okuruz kaynaklarımızdan... O çok yakışıklı, güzel ve gösterişli biri olduğu için, Efendimiz (sas) bazen dışarıdan gelen heyetlerle görüşürken Cerîr'i yanında görmek ister; onun o mecliste bulunmasını arzu ederdi. Böyle yapmakla hem Cerîr'i taltif eder hem de onun güzelliği ile İslâm'ın güzelliğini birleştirerek gelenlere mesajlar verirdi.

Cerîr b. Abdullah kısa bir süre Medine'de kaldıktan sonra yavaş yavaş *Yemen*'in her tarafına İslâm'ın mesajlarını ulaştıracak girişmelerde bulunmuştu. Kavminin efendisi olduğu için sürekli kavmi ile irtibat halinde

[17] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 266; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, I, 529.

olmuş, onların İslâm'a girmeleri için çok önemli işler yapmıştı. Efendimiz (sas) onun bu özelliğini bildiği için ne zaman onu görse *Yemen* hakkında sorular soruyor; İslâm'ın mesajlarının nasıl yankı bulduğunu öğrenmek istiyordu. Cerîr b. Abdullah da olan gelişmelerden Efendimiz'i (sas) haberdar ediyordu. Yine bir gün Efendimiz (sas) sordu: **"Ey Cerîr! Nasıl kavminin durumu?"** Cerîr b. Abdullah dedi ki: "Ya Resûlullah! Her taraf mescidlerle doldu; her yerden ezan sesleri duyuluyor!" Bu cevaba çok sevindi Efendimiz... Sonra birden duygulandı ve dedi ki: **"Peki, Zülhalasa putu ne yapıyor? Yıkıldı mı?"** Zülhalasa putu Yemen'in meşhur putu, daha doğru ifade ile Yemen'in tapınağıdır. Yemenliler; ona Yemen'in Kâbesi diyorlardı. Mekke'deki Kâbe'ye ise Şamlıların Kâbesi diyorlardı. Cerîr b. Abdullah dedi ki: "Hayır, Ya Resûlullah! Zülhalasa putu aynen yerinde duruyor!" Efendimiz (sas) dedi ki: **"O put yıkıldığı zaman, ben ancak rahat ederim. Ey Cerîr! Sen o putu yıkarak beni rahatlatabilir misin?"** Cerîr bu işin çok zor olduğunu bildiği halde, değil mi ki bunu isteyen Efendimiz'dir; anında: "Evet Ya Resûlullah! Ben o putu yıkar ve seni rahata erdiririm!" dedi. Bunun üzerine Cerîr b. Abdullah, çoğu kendi kabilesinden olmak üzere 150-200 kişilik bir askeri birlik oluşturdu. Efendimiz (sas) bu birliği *Medine*'den kendisi yolcu edecekti. Askerlerle birlikte biraz yürüyen Efendimiz'e, Cerîr dedi ki: "Ya Resûlullah! Ben de bir rahatsızlık var; uzun süre atın sırtında duramıyorum. Bana bir dua etseniz de bu rahatsızlığım geçse!" Efendimiz (sas) şöyle eliyle hızlı bir biçimde Cerîr'in açık olan göğsüne öyle sert vurdu ki mübarek ellerinin izi çıktı. Sonra dedi ki: **"Allahümme sebbithu, Vec'alhu hâdiyen muhdiyen/ Ey Allah'ım onu atın üzerinde sabit eyle! Ve onu hâdî/hidayete ulaştıran, hidayete kavuşturan rehber eyle!"**[18]

Cerîr b. Abdullah bu duayı da alarak Yemen'e gitti. Karşı çıkanlarla, ciddi bir çatışma oldu ve onlardan bazılarını cezalandırarak, yüzyıllardır insanları saptıran o putu ve onun bulunduğu tapınağı yıktı, sonra orayı ateşe verdi. Bu sefer sırasında onlarcasına hidayet şerbeti içirdi. Efendimiz (sas) onun hâdî ve mehdi olması için dua etmişti ya; o bu duanın tesiri ile onlarcasını imana taşıdı ve tüm bu haberlerle Medine'ye döndü. Efendimiz (sas)

[18] Buhârî, *Edeb*, 68; İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 285-286.

onun yolunu gözlüyor, ondan haberler bekliyordu; Mescid-i Nebevi'ye girince: "Müjde Ya Resûlullah! Müjde. Zulhalasa putu yıkıldı, insanlar fevc fevc İslâm'a koştu..." dedi. Efendimiz (sas) bu haberi duyunca çok sevindi ve yine orada hem Cerîr b. Abdullah'a hem de kabilesine bereket ve hayır dualarında bulundu. [19]

Veda Haccı sırasında bir gölge gibi Efendimiz'i (sas) takip eden Cerîr b. Abdullah'a, Efendimiz (sas): "**Halkı sustur, sükûneti sağla!**" demiş ve ona böyle bir görev vermişti. Veda Haccı'nın arkasından Efendimiz (sas) ile beraber *Medine*'ye dönen Cerîr'i, Efendimiz (sas) Yemen krallarından Zû Amr'i ve Himyeriler kralı Zülkela'yı İslâmiyet'e davet etmek üzere onlara gönderdi. Her ikisiyle de görüşen Cerîr (ra) onların İslâm'a girmelerine vesile oldu. Birlikte Medine'ye doğru yola çıktılar. Fakat yarı yolda Peygamberimizin dâr-i bekâ'ya irtihali haberini aldılar. Zülkelâ ile Zû Amr ziyareti gerçekleştiremeden Yemen'e geri döndüler. Cerîr (ra) ise Medine'ye gidip, Hz. Ebû Bekir'e biat etti. [20]

Hz. Peygamber'in (sas) Vefatının Ardından

Artık Cerîr b. Abdullah için peygambersiz günler başlamıştı. O günden Hz. Ali'nin hilafet günlerinin sonuna kadar yaklaşık 35-36 yıl Hz. Cerîr, hiç atının üzerinden inmemiştir. İrtidat olaylarında Yemen ve çevresinde, sonra Şam cephesinde, sonra Irak ve İran topraklarında, Kadisiye, Celula, Hemadan, Nuhayle, Şüster hangi savaş varsa Cerîr oradadır. Hemadan harbinde bir gözünü kaybedecek ama cihattan geri durmayacaktı. Ne zaman ki Müslümanlar düşmanla uğraşmayı bırakıp birbirleri ile uğraşacaklar o zaman atının üzerinden inecek Karkisiye'ye gelecek ve orada inzivaya çekilecekti.[21] Kendisine neden böyle yaptığını soranlara Efendimiz'in (sas) bir hadisini hatırlatacaktı. Diyecekti ki: "Efendimiz (sas) buyurmuşlardı ki: '**Benden sonra birbirlerinizin boyunlarını vuran kafirlere dönmeyin!**' [22] O böyle bir

[19] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 287.
[20] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, I, 530.
[21] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 298.
[22] Buhârî, *İlim*, 43; Müslim, *İman*, 118.

uyarı yapmışken ben nasıl olur, La ilahe illallah diyen insanlarla savaşırım!" Bu hassasiyetten dolayı inzivaya çekilmiştir. Ancak o yıllarda Hz. Ali, ona bir mektup yazarak onu elçi ve aracı olarak Şam'a Muaviye b. Ebî Süfyan'a ve Amr b. As'a gitmesini istemişti. Cerîr b. Abdullah, Müslümanlar arasında vahdetin sağlanması adına Şam'a gitmiş; ama hiçbir netice alamadan geri dönmek zorunda kalmıştı.[23]

Hadis Rivayetindeki Konumu

Cerîr b. Abdullah, Efendimiz'in (sas) yanında çok az bir süre kalmasına rağmen, Efendimiz'in (sas) kutlu lisanından bize tam 100 hadis rivayet etmiştir.[24] Tabi rivayet ettiği hadislerin hepsini bizzat Efendimiz'den duymamış, Hz. Ömer, Hz. Ali, Enes b. Mâlik gibi sahâbîlerden de nakiller de bulunmuştur; ancak bizzat Efendimiz'den (sas) duyup bize naklettiği hadisler de vardır. Bu hadislerden birkaç tanesini, bazılarının da sebeb-i vurûdları ile beraber burada aktaralım.

Cerîr b. Abdullah, şöyle rivayet eder:

"Bir öğle vakti Efendimiz'in (sas) yanında bulunuyorduk. O anda bir grup Beni Mudar'dan olan yoksul ve fakir kimseler çıkageldiler. Resûlullah onların o hallerini görünce yüzünün rengi değişti; içeriye girdi, Bilal'i gönderdi; Bilal'de hemen insanları mescide topladı. Efendimiz (sas) minberine çıktı; Allah'a hamd ve senada bulunduktan sonra Kur'ân'dan bazı ayetler okudu. O ayetlerden biri şöyle idi:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ
إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır." [25]

[23] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 296.
[24] İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sîre*, s. 259.
[25] Haşr 59/18.

Sonra Efendimiz (sas) dedi ki: **"İnsanlar ihtiyaç halinde size geldiklerinde dinar, dirhem, buğday, arpa, hurma; neyse miktarına bakmadan Allah yolunda sadaka vermelilerdir."** Efendimiz (sas) daha sözlerini yeni bitirmişti ki ensârdan bir sahâbî koşa koşa evine gitmiş, o anda ne varsa evinde hepsini toplayıp gelmişti. Öyle ki o ensâr getirdiklerini kendi bile zor taşıyabiliyordu. Getirip, Efendimiz'in (sas) önüne koydu ve "Bunlar benim sadakamdır ya Resûlullah!" dedi. Efendimiz (sas) onun sadakasını memnuniyetle kabul etti. Bunu gören diğer sahâbîlerde koştular ne buldularsa getirip Efendimiz'in huzuruna getirip koydular. Öyle bir oldu ki bir anda Efendimiz'in önü getirilen infaklar tepe gibi oldu. Efendimiz o anda ayağa kalktı; yüzünde büyük bir sevinç olduğu halde dedi ki: **"Kim İslâm'da iyi bir çığır açarsa açtığı çığırın ecri ve kendisinden sonra, onunla (o çığırla) amel edenlerin ecirleri, sevaplarmdan hiçbir şey eksilmeden ona aittir. Kim de İslâm'da (Müslümanlar içinde) kötü bir çığır açarsa, açtığı çığırın günahı ve kendisinden sonra onunla amel edenlerin günahları, günahlarından bir şey eksilmeden ona aittir."**[26] Cerîr b. Abdullah bu önemli mesajı, hadisesi ile işte bize böyle nakleder. Bu manada insan çok dikkatli olmalı ve iyi çığırlar açmaya çalışmalıdır, yoksa Allah korusun kötü işlerin önderi ve rehberi olabilir; böyle olunca da onun açtığı çığırı takip edenler olduğu müddetçe de ona günahlar yazılır.

Başta Buhârî ve Müslim olmak üzere, birçok hadis kitabında geçen büyük bir müjdeyi Cerîr b. Abdullah bize şöyle haber verir: "Biz Resûlullah'ın yanında oturuyorduk. O ayın ondördünde olan aya baktı ve şöyle buyurdu: **"Şüphesiz ki sizler, bu ayı gördüğünüz gibi Rabbinizi göreceksiniz ve onu görmekte, kalabalıktan dolayı sıkıntı çekmeyeceksiniz."**[27]

Diğer rivayette ise Cerîr b. Abdullah başka bir nebevî müjdeye dikkatleri çeker. Diyor ki:

"Bir gün biz Efendimiz (sas) ile beraber Medine dışında bir yerlere doğru gidiyorduk. Baktık ki uzaklardan devenin üzerinden bir adam bize doğru geliyor. Efendimiz, o adamı bize göstererek dedi ki: **"Herhalde bu adam sizinle buluşmak için geliyor, herhalde bu adam sizi arıyor."** Adam bize

[26] Müslim, *Kitabü'l-İlm*, 61; Nesai, *Kitabü'z-Zekât*, 329.
[27] Buhârî, *Tevhid*, 24; Müslim, *Mesacid*, 211.

yaklaştı selam verdi; biz de adamın selamını aldık. Sonra Efendimiz (sas) adama sordu: "**Nereden geliyorsun?**" Adam dedi ki: "Ailemin, çocuklarımın ve aşiretimin yanından geliyorum!", "**Nereye gidiyorsun?**" diye sordu. Adam dedi ki: "Resûlullah ile buluşmaya gidiyorum." Efendimiz (sas) "**Tam yerine geldin ve şu an ona rastladın**" dedi. Adam öyle bir sevindi ki sevincinden ne yapacağını şaşırdı. Sonra dedi ki: "Ya Resûlullah! İman nedir? Bana öğretir misin?" Efendimiz (sas) de: "**İman Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet etmendir. Sonra, namaz kılman, zekât vermen, Ramazan orucunu tutman, Beytullah'ı hac etmendir.**" deyip İslâm'ın şartlarını saydı. Adam: "Hepsini kabul ettim ve ikrar ettim" dedi. Adam daha sözünü bitirmemişti ki o anda devesinin ayağı bir çukura ya da bir tuzağa rast geldi; deve bir anda yere yığıldı. O anda adamda devenin üstünden başının üzerine sert bir şekilde düştü ve kanlar içerisinde kaldı. Biz hemen develerimizden indik adamın yanına koştuk. Ben, Ammâr b. Yâsir, Huzeyfe b. Yeman, adamı yerden kaldırdık; ama adam ölmüştü. Ammâr b. Yâsir dedi ki: "Ya Resûlullah! Adam ölmüş." Efendimiz (sas) o anda başını bizden başka bir tarafa çevirmişti. Biz adamın öldüğünü söyleyince, biraz oraya baktı, sonra bize döndü ve dedi ki: "**Adam günlerdir devesinin sırtında aç bir halde bize kavuşmak için geldi. İman etti; şu an melekler tepsiler üzerinde adama meyveler ikram ediyorlar. Kardeşiniz cennete gitmeden onun meyvelerini yemeye başladı.**" Daha sonra şu ayeti okudu: "***İman edenler, bununla birlikte imanlarına haksızlıkla şirk bulaştırmayanlar, işte ancak onlardır korkudan emin olanlar ve doğru yolu bulanlar.***"[28] Sonra Efendimiz dedi ki: "**Ameli az, ama ecri çok olan kardeşinizi defnedin!**" Biz de hemen orada bir mezar kazarak kardeşimizi defnettik.[29]

İşte Cerîr b. Abdullah'ın bize aktardığı nebevî müjde böyle güzel bir müjdedir; demek mesele çok yaşamak değil, mesele iman üzere yaşamak ve iman üzere ölmektir; Rabbim hepimize bunu nasip eylesin.

[28] En'âm 6/82.
[29] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 311, 389.

Ehl-i Beyt'ten Sayılması

Cerîr b. Abdullah'ın sahâbe içerisinde çok çok istisnaî bir özelliği daha vardır. Bu özellik öyle bir şeref ki bugün adını bildiğimiz 10.000 sahâbî içerisinden sadece iki sahâbîye bu şeref nasip olmuştur. Bu şeref, Ehl-i Beyt'ten sayılma şerefidir. Efendimiz (sas) kendi ailesinden olmamasına rağmen, Benî Haşim'den veya Benî Abdulmuttalip'ten olmamasına rağmen, Ali'nin ve Fatıma'nm çocukları olmamasına rağmen, Hasan'ın ve Hüseyin'in kardeşleri olmamasına rağmen İranlı Selmân-ı Fârisî ile Yemenli Cerîr b. Abdullah'ı kendine Ehl-i Beyt olarak seçmiştir.

Önce Selmân-ı Fârisî'nin nasıl seçildiğini bir hatırlayalım: Hicretin 5. yılı özgürlüğüne yeni kavuşmuştur; İranlı Selmân... Medine'ye, Mekkeliler ve Yahudiler başta olmak üzere bölgedeki tüm Arap kabilelerinin ortaklaşa büyük bir ordu hazırlayarak Medine'ye saldırı yapmak istediklerinin haberi ulaşır. Efendimiz (sas) bu büyük ordu ile nasıl savaş yapılacağını istişare etmeye başlar. Sahâbe farklı farklı görüşler söylerler. Selmân-ı Fârisî de görüşünü beyan eder, der ki: "Ya Resûlullah! Biz İranlılar eğer sayıca bizden çok fazla olan bir düşman ordusu ile savaşmak durumunda kalırsak, mevzilerimizin önüne hendekler kazıp, onlara karşı savunma yapardık. Biz de böyle yapabiliriz." Efendimiz (sas) bölgede pek bilinmeyen bu savunma tekniğini kabul eder. Medine'nin o gün için tek giriş kapısı olan iki dağ arasındaki -ki bu mesafe yaklaşık 5.5 km'dir- hendek kazılmasına karar verilir ve 3000 kişilik ordu, 30'arlı gruplara ayrılarak başlanır kazmalar vurulmaya... 5.5 km uzunluğunda, 9 metre genişliğinde, 4.5 metre derinliğinde hendekler kazılacaktır. İşte o bölüşüm sırasında tüm muhacir ve ensâr grupları isterler ki bu fikrin sahibi olan Selmân kendileri ile beraber olsun. Herkes Selmân bizdendir deyip, onu kendi taraflarına çekmeye çalıştılar. İşte o anda Efendimiz, Selmân'ın duyunca sevinçten âdeta kendinden geçeceği cümleyi söyleyecek: **"Selmânü minna, min ehl-i beytina/ Selmân bizdendir, bizim Ehl-i Beyti'mizdendir"** diyerek, Selmân-ı Farisi'yi, Selmân-ı Muhammedî yapacaktı. [30]

[30] İbn Asâkir, *Tarihu Medineti Dımaşk,* XXI, 408; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 421.

Bu olayın üzerinden yıllar geçtikten sonra, Cerîr b. Abdullah'a da böyle bir müjde verecekti. Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde, İbn Hacer'in el-İsâbe'inde ve daha birçok kaynakta geçtiği üzere bir gün Efendimiz (sas) Hz. Cerîr'in o melekleri çağrıştıran güzel simasına bakmış, artık ondan nasıl bir cevher ve farklılık gördüyse birden şu müjdeyi vermişti: **"Cerîr bizden, ehli beytimizdendir."** [31] Bu Cerîr b. Abdullah'a verilmiş en büyük hediye ve en büyük şerefti. Ölene kadar da Cerîr b. Abdullah bunu bir şeref nişanesi olarak taşıdı.

Ama bunu yaparken asla büyüklenmedi; menfi anlamda gurura kapı açmadı; hâşâ kibirlenmedi. Onun Efendimiz'den (sas) sonraki hayatını anlatanlar derler ki savaşta olsun, normal zamanlarda olsun onu bir toplulukta görseydiniz sıradan bir insan zannederdiniz. Hizmetlileri ile aynı sofraya oturur, onlara yardım eder, sırtında odun taşır -şurası çok önemli- kendinden önce iman şerbetini içen sahâbîlere ve özellikle ensârdan olan sahâbîlere çok fazla ihtiram gösterirdi. Buna dair bir örnek aktaralım...

Bir gün Cerîr b. Abdullah (r.a), Enes b. Mâlik ile birlikte bir yolculuğa çıkmıştı. Enes b. Mâlik'den daha yaşlı olmasına rağmen, Enes b. Mâlik'e yol boyunca hizmet etmeye başladı. Enes ona: "Böyle yapma! Biz senin Efendimiz katında değerinin nasıl olduğunu gördük" dedi. Cerîr: "Ey Enes!.. Ben ensârın Allah Rasûlü'ne nasıl hizmet ettiklerini gördüm. Kendi kendime: Eğer ensârdan biriyle arkadaşlık edersem ben de ona hizmet edeceğim, diye yemin etmiştim, bırak beni sana hizmet ederek bu yemini mi yerine getireyim" dedi. Enes bunu duyunca artık ona bir şey demedi. [32]

Sünnet Üzere Bir Hayat

Cerîr b. Abdullah'ın en önemli özelliklerinden bir tanesi -ki bu özellik ashâbın ortak özelliği idi-: Efendimiz'den (sas) duyduğu ve gördüğü mesajlara karşı inanılmaz bir hassasiyet ortaya koyması, kılı kırk yararcasına sünnet üzere yaşama noktasında gösterdiği olağanüstü çabası idi. Onun hassasiyetine dair çok şey söylenebilir; ama biz burada özellikle iki örnek

[31] Taberanî, *Mü'cemü'l-Kebir*, II,291; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 266.
[32] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 266.

üzerinden o hassasiyeti anlamaya çalışalım. Ne yazık ki bizler bu hassasiyetleri korumadığımız için kulluk kalitemizde bazı sıkıntılar yaşıyoruz. Belki Cerîr b. Abdullah'ın hassasiyeti bizlerin de hassasiyeti olur.

İlk rivayeti bize İmam Şa'bî naklediyor. Diyor ki: "Hz. Ömer'in hilafet günlerinde içlerinde Cerîr b. Abdullah'ın da bulunduğu bir grup insan oturmuş sohbet ediyorlardı. O anda mecliste kötü bir koku hissedildi. Koku Hz. Ömer'in burnuna da ulaşınca birden gadaplandı ve dedi ki: "Bu kokunun sahibi kimse hemen kalksın ve gidip abdest alsın." Tabi kimsede bir hareket olmadı. O anda Cerîr b. Abdullah, Hz. Ömer'in kulağına eğildi ve dedi ki: "Ey Mü'minlerin Emiri! Hepimiz abdestlerimizi tazelesek, hepimiz yeniden abdest alsak daha iyi olmaz mı?" Bu söz birden Hz. Ömer'i sarstı; öyle ya buna benzer bir olay bir gün Efendimiz'in meclisinde de olmuştu. Olay şu idi: Bir gün kalabalık bir topluluk bir sofra üzerinde oturmuş deve eti yiyorlardı. O anda sahâbîlerden biri çok af edersiniz yellenmişti; ses duyulmuş gülüşmelere sebep olmuştu. Yemeğin arkasından namaz kılınacaktı. Âlemlere Rahmet olarak gönderilen kutlu Nebi, sırf o sahâbî toplum içerisinde küçük düşmesin, onuru zedelenmesin diye şunu söylemişti: **"Her kim deve eti yediyse kalksın abdest alsın."** O meclisteki herkes deve etinden yediği için hepsi kalkıp abdestlerini tazelemişlerdi. İşte Cerîr b. Abdullah, geç gelmesine rağmen nübüvvetin bahçesinden süzülen bu hakikatleri çok iyi anlamış, Hz. Ömer'e buradan ilham alarak o uyarıyı yapmıştı. Hz Ömer, Cerîr'in bu sözünden o kadar hoşnut olmuştu ki o anda demişti ki: "Allah seni rahmeti ile kuşatsın Ey Cerîr! Sen cahiliye döneminde çok güzel bir adamdın; İslâm döneminde daha da güzelleştin, daha da efendi birisi oldun." [33]

Bu örneğin üzerinden ayıpları kapatmanın, kusurların üzerini örtmenin, insan onurunu ve izzetini dile düşürerek alay konusu etmemenin ne kadar önemli olduğunu görüyoruz... İnşallah Cerîr b. Abdullah'ın bu hassasiyeti bizlerin de hassasiyeti olur.

Diğer bir rivayet ise şudur: Cerîr b. Abdullah ticaret yaparak geçimini devam ettirirdi. O, ne satacaksa onu ortaya koyar alıcı olan müşterisine derdi ki: "İşte bu benim malım! Fiyatı şu; ama onun şu şu kusurları var. İstersen

[33] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 289.

al, istersen bırak!" Bu hassasiyetine şahit olan arkadaşları: "Sen böyle malın kusurlarını söylersen kim alır senin malını; söyleme kusurları" dediklerinde şunu diyordu: *"Biz, Resûlullah'a insanları kandırmamak üzere ve onlara her durumda nasihat etmek üzere söz verdik. Kazanalım, kaybedelim, vallahi acımdan ölsem yine de bu sözümden dönmeyeceğim."* [34]

İşte sünnet üzere yaşama hassasiyeti... Ne kadar da bu hassasiyete ihtiyacımız var değil mi bugünün dünyasında; Allah hepimizin hassasiyetini arttırsın; Cerîr b. Abdullah'ın hayatını hayatlarımıza rehber kılsın inşallah...

CERÎR B. ABDULLAH HAYATINDAN MESAJLAR

- Hakikati elde etmek için gayret göster ki nübüvvet bahçesine girebilesin.
- İradenin hakkını ver ki bu çağın Yusuf'u olabilesin.
- Elindeki nimetleri imanın hizmetine sun ki Ehl-i Beyt'ten sayılabilesin.
- Çağın putlarını Hz. Cerîr gibi kır ki Peygamber'i rahat ettirebilesin.
- İslâm yolunda güzel çığırlar aç ki öldükten sonra bile hesap defterini işlettirebilesin.
- İmanına zulmü yani şirki bulaştırma ki tüm korkulardan emin kalabilesin.
- İslâm'ın büyüklerine gereğince ihtiram göster ki değerine değer katabilesin.
- Başkalarının ayıplarını, kusurlarını ört ki merhamete muhatap kılınabilesin.
- Dürüst bir tüccar ol ki hiçbir gölgenin olmadığı günde rahmeti kazanabilesin.
- Tüm bu mesajları duy ki kıyamet günü haşir meydanına Hz. Cerîr'in arkasında yürüyebilesin.

[34] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 289.